

FIIA 2/2013

COMMENT

Hanna Ojanen
Vieraileva tutkija
Ulkopoliittinen instituutti

Nato-jäsenyys ei ole ihmelääke > Liittoutumisen jälkeenkin Suomelta edellytettäisiin puolustusyhteistyön lisäämistä Pohjoismaiden ja EU:n kanssa

Suomessa monet olisivat jo valmiita kääntämään puolustuspolitiikan kurssia ja liittymään sotilasliitto Natoon. Toisaalta Naton oma toiminta perustuu yhä enemmän siihen, että pienet maaryhmät sen sisällä tai liepeillä tekevät yhteistyötä.

Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen keskustelu on jälleen käynnistynyt joulukuussa valmistuneen selonteon eduskuntakäsittelyn myötä. Keskustelu kulkee totuttuja uomiaan: Puhutaan rahasta ja sen puutteesta, koko maan puolustamisesta ja kallistuvista materiaalihankinnoista. Todetaan, ettei sotilaallinen liittoutuminen ole ajankohtaista tämän hallituskauden aikana.

Uutta on viime aikoina ollut pohjoismaisen puolustusyhteistyön korostaminen. Yleinen mielipide näyttää kannattavan lähempää yhteistyötä muiden Pohjoismaiden kanssa. Yhteistyö ei kuitenkaan tapahdu itsestään eikä asian korostaminen julkisessa keskustelussa vielä merkitse mitään käytännössä. Yhteistyöstä mahdollisesti saatavaa käytännön hyötyä voi olla vaikea mitata, eikä poliittista tahtoa puolustusyhteistyön tiivistämiseksi välttämättä ole.

Toinen mahdollinen yhteistyökumppani olisi Euroopan unioni. Sillä ei kuitenkaan ole kykyä puolustaa jäseniään eikä jäsenmailla välttämättä ole halua puolustaa toisiaan – siitäkään huolimatta, että tästä on sovittu EU:n perussopimuksessa.

Suomessa käytävässä keskustelussa uutta on se, että monet avaisivat jo mielellään oven ulkopuolelta tulevalle avulle ja voisivat

luottaa muuhunkin kuin perinteiseen itsenäiseen puolustukseen. Omavaraisuuden aika on ohi. Puolustuksen järjestäminen yksin tekee tiukkaa suuremmillekin maille, ja julkisille varoille olisi muutakin käyttöä kuin puolustushankinnat.

Suomessa todetaan kerta toisensa jälkeen, että vain Nato on todellinen puolustusliitto; vain se voi käytännössä turvata jäsenmaidensa puolustuksen. Siihen ei kuitenkaan haluta tai tohdita liittyä, vaan tyydytään muistuttamaan, että liittyminen on periaatteessa mahdollista. Muut mahdollisuudet, pohjoismainen yhteistyö ja EU, eivät taas vaikuta uskottavilta itsenäisen puolustuksen vaihtoehdoilta. Niihin ei voi nojata, koska ne nojaavat Natoon.

Toisaalta Nato itse nojaa entistä enemmän yhteistyöhön muiden toimijoiden – erityisesti EU:n – kanssa. Nato luottaa myös siihen, että pienet maaryhmät sen sisällä tai sen liepeillä pystyvät parantamaan puolustuskykyään tekemällä sellaista tiivistä yhteistyötä, mihin Nato kokonaisuudessaan ei pysty. Siksi Nato pitää myös pohjoismaista yhteistyötä hyvänä esimerkkinä muille.

Voi väittää, että vain liittymällä Natoon Suomi pääsisi – ja joutuisi – todella kehittämään pohjoismaista ja eurooppalaista puolustusyhteistyötä. Jos Suomi nyt liittyisi Natoon,

meitä varmasti kannustettaisiin tekemään tiiviimpää yhteistyötä muiden Pohjoismaiden kanssa ja vahvistamaan EU:n puolustuspoliittista roolia. Nato näkisi tämän Suomen tehtävänä ja nojaisi vahvasti Suomeen työrukkasenaan ja tunnustusti velvollisuutensa täyttävänä kelpo jäsenmaana.

Suomi siis löytäisi edestään sen, minkä luuli taakseen jättäneen: Nato-jäsenyys johtaisi yhteistyön tiivistymiseen Pohjoismaiden ja EU-maiden kanssa. Se myös antaisi Suomelle ja suomalaisille todenmukaisemman kuvan Natosta.

Ulkopuolelta – varsinkin Suomesta – katsottuna Nato näyttäytyy usein jonkinlaisena yleislääkkeenä, ratkaisuna kaikkiin ongelmiin – ikään kuin jäsenyyspäätöksen jälkeen puolustuspolitiikassa ei olisi enää mitään mietittävää tai ongelmia ratkaistavina. Se, mitä kysymyksiä liittoutuminen todellisuudessa ratkaisee ja millaisia uusia kysymyksiä se tuo, nähdään parhaiten käytännössä.

Mutta onko Natoon liittyminen Suomelle lopulta edes mahdollista? Liittyminen edellyttäisi muutoksia lainsäädäntöön erityisesti niin, että Suomen asevoimia voitaisiin käyttää myös muiden kuin oman maan puolustukseen. Tällainen muutos on tosin tarpeen jo EU-jäsenyydenkin

Ulkopoliittinen
instituutti

Kruunuvuorenkatu 4

PL 400

00161 Helsinki

Puhelin

(09) 432 7000

Fax

(09) 432 7799

www.fiia.fi

Ulkopoliittinen instituutti on eduskunnan yhteydessä toimiva, riippumaton tutkimuslaitos. Instituutti tuottaa korkeatasoista tutkimusta, joka tukee poliittista päätöksentekoa ja avointa keskustelua niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin.

Instituutin julkaisut käyvät läpi sisäisen editointiprosessin, mutta julkaistavat näkemykset ovat kirjoittajien omia.

takia, mutta sen tekeminen on lykkääntynyt. Uusi turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko kuitenkin vauhdittaa muutosta.

Varsinainen este jäsenyydelle lienee se, että se edellyttäisi kansanäänestyksen järjestämistä, ja mielipidetiedustelujen mukaan äänestyksen tulos olisi selvästi kielteinen.

Kansalaismielipiteeseen vaikuttaminen ei ole helppoa. Mutta tässä Suomi voisi ehkä kokeilla jotain uutta. Vaihtoehtoinen menettelytapa voisi olla se, että Suomi päättäisi liittymissopimuksensa yhteydessä järjestää kansanäänestyksen Nato-jäsenyydestä kymmenen vuotta sen jälkeen, kun Suomi on liittynyt jäseneksi, mikäli Nato on silloin vielä olemassa.

Siinä vaiheessa osattaisiin todemmukaisemmin arvioida jäsenyyden hyötyjä samoin kuin sitä, miten pohjoismainen ja EU-yhteistyö ovat tänä aikana kehittyneet. Nähtäisiin myös, nojaako Nato kuitenkin liian raskaasti Suomen olkapäähän. Mikäli äänestyksen tulos olisi kielteinen, Suomi jättäisi eroilmoituksensa Naton perussopimuksen mukaisesti ja ero tulisi voimaan vuotta myöhemmin.